

PAPA DOBROTE I JEDNOSTAVNOSTI

Dne 3. VI 1963. čovječanstvo se osjetilo siromašnjim. Ivan XXIII završi povijest zemaljskog putnika u 82. godini života, u još ne navršenoj 5. godini Pontifikata. Stotine milijona katolika prožme onaj osjećaj što prožme djecu kad se ova osjete sirotama. Prestalo je kucati srce dobrog duhovnog oca. Klo-nule ruke pastira. Zašutjela usta mudrog učitelja. Taj događaj bolno odjeknu u srcima svih ljudi »dobre volje«.

Na izvoru veličine

Osobnost Ivana XXIII razvila se po načelima evanđeoskog zrna (Iv 12,24). Javno je priznao duboki osjećaj svoje duše: osjećaj malenkosti pred Bogom. Zbog toga mu se istina i objavila (Mt 11,25). Duh-Sveti, kao srce Crkve. iz tog oplodjenog zrna prenosio je bujan život u sve udove mističnog Tijela. Veličanstvena panorama Crkvene vitalnosti! Očit dokaz trajne prisutnosti Onoga koji je obećao biti sa svojim u sve dane do svršetka svijeta (Mt 28,20). Možda malo mislimo na riječi »u sve dane«. Svaka epoha, svaki decenij kao da je jedan »dan«. Dan očita dokaza Kristove prisutnosti u Crkvi. Karika tih dana čini lanac povijesti. Povijest će biti ispunjena očitim dokazima Kristove prisutnosti. Što su pojedini Kristovi namjesnici na zemlji? Oni su posebna pojava te Kristove prisutnosti. Kao osobe ispunjavu povijest, kao Kristovi namjesnici predstavljaju Crkvu.

Na čemu je sazidana veličina Ivana XXIII? Dok je biskupovao odabrao je lozinku »Poslušnost i mir« tj. poslušnost prema Bogu, mir sa svim ljudima. Kao Kristov namjesnik predstavio se čovječanstvu kao »ponizni službenik svete majke Crkve«, osjećajući se uvijek kao »l'umile figlio del popolo« skromno, ponizno dijete naroda. Bez pretjeranosti, u stvarnoj ocjeni svoje malenkosti pred Božjom veličinom svoju službu je smatrao »poniznom, malom službom«.

Istina je, svijeća je došla na svijećnjak, da svijetli svima u kući novog Siona (Mt 5,16). Ta svijeća je zasvijetlila osobito u poniznosti prema Bogu, skromnosti prema ljudima. Nije li to ostvarenje one osobito izražene Kristove kreposti? Kreposti poniznosti i skromnosti? (Mt, 11,30). »Humilitas facit hominem capacem Dei« — poniznost čovjeka osposobljuje da primi Boga i božanske vrednote, rekao je sv. Toma (in Math. ist. mj.). Duša je u poniznosti otvorena prema nebu, podložna Duhu, osjetljiva na svaki njegov mig. Što su osjetljive strune najsavršenije harfe prema živom instrumentu duše koja živo reagira na svaki podražaj Duha, zanosno vibrira te odašilje mlazove svjetla i topline u svijet drugih duša? Takva duša ne može a da u skromnosti ne sredi i ne zasladi svoje odnose prema drugim ljudima.

Darom *uma* prodire u božanske istine osobito u istine o Božjoj dobroti i milosrđu, o jedinstvu u Trojstvu kao idealu jedinstva među ljudima. — Iz njegovih govora, pisama, enciklika odrazuje se ona slastna, topla spoznaja svih istina što se odnose na Boga. — Darom *znanja* razumije vrijeme u kojem živimo, odgonetava simptome novog načina života, zna govoriti čovjeku današ-njice jezikom koji je tom čovjeku shvatljiv. — Dar *savjeta* sjaji u njegovoj duši kada »paene ex inopinato« tj. neočekivano, iznenada stvara odluku o sazi-vu Sabora. Još više, priznao je da je i na licu, u očima prisutnih opazio kao neko nebesko svjetlo, neku nadzemaljsku radost baš u trenutku kada je navi-

jestio velik događaj, Sabor, sastanak najistaknutijih sinova Crkve da vijećaju o životnim pitanjima evanđelja mira u današnjici.

Krist je rekao da je došao da donese život, život u obilju (Iv 10,10). Svoj životni program označuje Ivan XXIII ovako: »Potaknuti kršćanski narod na put dobrote i milosrđa, da se spasi, uzdigne, osokoli«. Rekao je netko da dobrota nije sredstvo već cilj. Zašto? Jer je veličina. Što je drugo dobrota nego ostvarenje onoga »tko se ponizi — biti će uzvišen«?

Za jedinstvo svih ljudi

Kada je Krist odlazio s ovoga svijeta ostavio je svijetu oporuku: »Magnum mysterium unitatis« — veliku tajnu jedinstva. Ivan XXIII preuzima tu oporuku. Naviješta je gromkim glasom u času kada uzima na svoja leđa križ Pontifikata kao 263. namjesnik Kristov, nasljednik sv. Petra. Tu istu oporuku i on šapće prisutnima na svojoj smrtnoj postelji. Jedinstvo i mir to je leitmotiv svih njegovih govora, smjer svih njegovih nastojanja. Eto programa: »Jedinstvo svijeta u slozi i u miru; jedinstvo kršćana u jednoj Crkvi; jedinstvo katolika u jednoj vjeri, upravi i bogoštovlju; jedinstvo misli, htijenja i osjećaja svih ljudi u istini, pravdi i ljubavi.«

Sitni duhovi ne mogu čeznuti za jedinstvom. Čeznja za jedinstvom je plod velikog srca. Ta je čeznja konstruktivna, jer tko se brine za jedinstvo isto je kao da se brine za opstanak stvari, predmeta ili zajednice. Zajednica opstoji dok je jedna i jedinstvena. Krist je molio ne samo da njegovi sljedbenici budu ujedinjeni već da budu jedno (Iv 17,21). Jedno u dobru, u Bogu, u međusobnoj ljubavi kao jedno srce i jedna duša (Dap 4,32).

Kako Ivan XXIII zamišlja na poseban način jedinstvo ljudi današnjice? Zamišlja ga kao jedinstvo u nastojanju da se izbjegne rat, jer rat razjedinjuje i uništava. Možemo zamisliti čovječanstvo kao ne znam kako veliko kraljevstvo, svejedno, ako je u sebi nesložno, opustit će, a kuća će se na kuću srušiti (Lk 11,17). Kula će civilizacije pasti ako joj se podgrizu temelji. Nestane li mira nestati će blagostanja i sreće. A svaki je čovjek pozvan da gradi zgradu i ovozemne sreće. Bez dezertstva kao i bez očaja u slozi i miru treba tu sreću graditi. Svi su ljudi na taj rad obvezani. Nema iznimke.

Mirotvorac

Ovaj »Papa mira« nije samo govorio o miru. On je pravilno shvatio mir iskreno ga zastupao, dosljedno provodio. Put mira je put Betlema, put one »vesele vijesti«. U miru je misija Krista, dosljedno misija kršćanstva.

Prevažno je ispravno shvatiti mir. Odstraniti sve kontrafrakcije. Mir nije plod prisile niti baština zlih. Pravi je mir onaj Kristov mir (Iv 14,27). To je mir u istini, u kreposti, napose u čistoći srca. Mir na bazi pravde i ljubavi.

Ovo treba dobro pamtit. Mir se sastoji u pravilno poredanom jedinstvu ili slozi. Gdje nema poštivanja ljestvice vrednota nema ni pravog mira. Dalek od šovinizma, egoizma, u suživljavanju se sastoji tajna mira. U tom smislu govori Ivan XXIII u radio-poruci za Božić 1959: »Tako će se moći govoriti konkvenciji a ne samo o koegzistenciji, koja, zbog toga što ne označuje taj du solidarnosti podiže brane iza kojih se ugnijezduju međusobno sumnjičenje strah i nasilje«. Konkvencija je suživljavanje, više nego aktivna koegzistencija. Konkvencija uključuje jedinstvo u mislima, željama, osjećajima; nastojanjima.

Živa bića su pozvana da ostvare konvivenciju, a neživima je dovoljna koegzistencija. Živa bića čeznu za mirom. Ne samo čeznu. Oni ga traže, zahtijevaju. Mir je uvjet napretka. Kad je Ivan XXIII preuzeo službu Pontifikata sve je to osjetio i rekao. Evo njegovih riječi: »Ljudi traže onaj mir po kojemu ljudska obitelj može slobodno živjeti, cvasti i napredovati... Na miru, ako je utemeljen na zakonitim pravima i ako je hranjen bratskom ljubavi, razvija se umjetnost i kultura, snage svih se ujedinjuju u plodonoj krepoti, raste privatno i skupno bogatstvo«.

Čovječanstvo je na razne načine priznalo Ivanu XXIII da je pravi ljubitelj mira, evanđeoski mirotvorac. To je malo. Krist je mirotvorcima obećao nepropadljivu nagradu. Mirotvorci će se »zvati sinovi Božji« (Mt 5, 9). Oni preuzimaju ulogu Sina Božjega, koji je u svom križu pomirio sve što je na nebu i na zemlji (Kol 1,20), on je naš jedini mir (Ef 2,14). — Mirotvorci na zemlji spremaju ono jedinstvo sretne vječnosti, u kojemu će se svi nazivati sinovi Božji. Mirotvorci su ujedno tvorci jedinstva i bratstva, time i jednakosti. Doista »blago mirotvorcima«!

Za pravilno uređenje društvenih odnosa

Jest, Ivan XXIII je veliki pobornik mira, ali mira koji nastaje na bazi poštivanja čovječjih prava, na pravdi i ljubavi. Bez tih kreposti nema pravog mira. Nametnuti mir samo je stanje prisilne nepomičnosti. Prisila je negacija spontanosti. Spontanost i ljubav su pravi začini mira.

Mir je spokojstvo u pravilnom poretku. Svi ljudi se mogu sporazumjeti u tome da poštuju prirodni moralni zakon, jer im je svima isti. Taj zakon traži da se poštuju prirodna čovječja prava. On otvara vrata vjeri koja jedina integralno shvaća čovjeka i njegov život projicira preko vremena i prostora. Time čovjeku otvara mogućnost da se hrani višim, duhovnim vrednotama, koje će ispuniti sve praznine njegova srca.

Teško je uvesti pravilan porođaj u ljudske odnose. Osobni i narodni egoizam uvijek pružaju zapreke. Mnogi su i nedorasli situaciji današnjice. Ova je bogata iznenađenjima, promjenama. Na otvoru Sabora rekao je Ivan XXIII »Providnost nas vodi prema novom uređenju ljudskih odnosa. Ovi odnosi idu prema ostvarenju viših i neočekivanih planova i to ne samo nastojanjem ljudi već i preko njihovih očekivanja. Ali sve, pa i ljudska protivljenja, Providnost upućuje na veće dobro Crkve«.

Potrebno je, dakle, biti osjetljiv na sve što donosi promjenljivost svakidašnjeg zbivanja. Uočiti nove situacije. Suživljavati se s novim načinom života, ali u isto vrijeme držati se čvrsto nepromjenljivih zasluga prirodnog moralnog zakona i Božjih zapovijesti. Tako će se novo prikladno ucijepiti u staro, a ovo će oplodeno stvarati uvjete za uvijek nova dostignuća na svim područjima ljudskog znanja i umijeća.

Vizija bujnog života

Ivan XXIII meditira o veličini Crkve nad grobom Spasitelja o Uskrsu god. 1959. »Crkva živi kao što živi i njezin božanski Utemeljitelj. Crkva ide naprijed snagom života kao što i Isus. Nastojali su da i nju pokopaju. Činili su spomen njenoj agoniji i njenoj smrti. Crkva, međutim, nosi u sebi nesavladivu snagu Utemeljitelja. S njim je uvijek nanovo uskrsnula opraštajući

svima, brineći se za životnu sigurnost i utjehu slabih, siromašnih, patnika, svih ljudi dobre volje«. To je realizam dubokog poznavaoa situacije ali i optimizam onoga koji zna za tajnu uspjeha Crkve i za uvjete njena razvoja.

U čuvanju tradicije Ivan XXIII je beskompromisan. Kleru koji je hodočastio na grob Pija X govori da »unutarnju strukturu Crkve sačinjava ona snaga što je crpi iz uvjerenja da mora ostati vjerna misiji koja joj je povjerenja od njenog božanskog Utemeljitelja, bez osvrta na to da je proglašena strogom, odviše obazrivom ili bez osvrta na to da se ona takvom na oko i pokaže«. Uvjet svakog pravog napretka jest u tome da se iskoristi što je stečeno kroz prošlost te da se čvrsto stoji na zasadama koje se ne mijenjaju, jer na labavim temeljima labava je zgrada¹.

Riječi koje ne će proći

To su riječi neumrlih socijalnih enciklika. Prva je *Ad Petri cathedram* od 29. VI 1959. Crkva je uvijek mlada, svakim danom brojnija. Ona raste iznutra i izvana. Današnjica traži da se naglasi kako je ljudima potrebno istinu misliti, govoriti, živjeti, poštivati. Osobito je potrebna istina o jedinstvu i miru. Stroga je dužnost štampe, radia, televizije, kina i sl. da raskrinkavaju laž a da ljudima otkrivaju pravu, objektivnu istinu. Jedna je od tih istina i ona o jednakosti svih ljudi. Ta istina naglasuje bratstvo. Sposobna je da se na njoj izgradi čvrsta zgrada mira. A mir, jedinstvo, slogu, suradnju treba promicati među ljudima. Bratstvo, ljubav pokrit će one neke nejednakosti među ljudima. To je uzvišena, životna istina.

Druga je enciklika *Mater et Magistra* od 15. V 1961. U njoj se predočuje najsvremeniji oblik socijalnog pitanja. Centralna se točka može tražiti u nuci o odnosima između nejednako razvijenih zemalja. Ta je nejednakost velik uzrok nereda, kako je istaknuo davno Pijo XII u poruci o Božiću 1942. Onda do danas učinilo se mnogo da se ta teškoća izgadi. Daleko smo od rješenja pitanja. Ne smije se sustati. Potrebno je razvijati konvenciju u istini, pravdi i ljubavi. Te kreposti će pomoći u rješavanju drugih gorućih pitanja kao što su pitanja o socijalizaciji, o visini nadnice, o odnosima na produktivnom sektoru, o pravu i dužnostima privatnog vlasništva, o ingerenciji države u djelatnost pojedinaca, o agrarnoj krizi, o suradnji na međunarodnom polju itd.

Treća je *Pacem in teris* od 9. IV 1963. To je duhovna oporuka velikog Pape mira. U njoj je kondensirano sve što je govorio za svog života o miru među ljudima. Dakako, svoju je nauku razvio, prikazao u jasnoj formi, razumljivim jezikom, toplim stilom. Baza je svega: poštivanje osnovnih, nepovredivih, neotuđivih čovječjih prava. Dužnosti pak vežu pojedinca međusobno, s državom, državu s pojedincima kao i države međusobno.

Obnoviteljski duh

Ivan XXIII je počeo obnovom vjerskog života u Rimu. U siječnju 1960. održana je rimska Sinoda. — Kao životno djelo Ivana XXIII povijest će spo-

1) Ivan XXIII pokazuje svoju očinsku brigu za razne pojave duhovnog života svojih ovaca-duša. Dne 1. VIII 1959. izdaje enciklično Pismo *Sacerdoti nostri primordia*. U tom Pismu razmatra o dostojanstvu svećeničke službe u svjetlu uzornog svećenika sv. Ivana M. B. Vianney-a. — Dne 26. IX iste godine u *Grata recordatio* potiče na molitvu sv. Krunice osobito kroz mjesec listopad. — U *Princeps Pastorum* od 28. XI iste godine govori o m'sijskom apostolatu. — Tako i u mnogim drugim spisima nastoji uvjerljivo i toplo promicati bujan život milosti svojih vjernika.

minjati početak Drugog Vatikanskog Sabora. Najvažniji zadatak Sabora jest čuvati polog vjere i drugima ga prikazivati na najefikasniji način. Taj polog krije životnu sreću za čovjeka. Crkva mora svoju nauku predočivati ljudima naših dana, tako da je oni shvate, zavole, prigrlje, usvoje. Treba odbaciti pesimizam. Poboljšanje, napredak, sreća uvijek stoje pred čovjekom. Ne smije se sustati već oko tih vrednota nastojati svim silama.

Papa povijesti

Ivan XXIII ulazi u povijest. U kratkom Pontifikatu ispunio je mnoga vremena (Mudr 4,13). Rečeno je da je njegova smrt jače odjeknula nego li smrt bilo kojeg državnika naših dana. On je uskliknuo »žao mi je naroda«, a narod ga nije ostavio. Sin naroda živio je u narodu i za narod. Mase su ga naroda otpratile i na vječni počinak. Danas mu se divimo. Divimo se osobito njegovoj jednostavnosti, koja izgleda vrlo složena kad se nastoji da se raščini, analizira i prikaže složenoj psihi današnjice.

Zelimo li sažeti svu životnu misiju Ivana XXIII u jednu riječ? Ta bi mogla biti ova: *žrtva*. Žrtvovao je sebe za Crkvu, za mir, za čovječanstvo. U zadnjim trenucima života prinio je Bogu svoje patnje kao žrtvu na oltaru ovim riječima: »Za Crkvu, za Sabor, za mir«. Zato je živio, u tom svjetlu je umro. U tom će znaku ispunjati povijest.

Petar je govorio preko Ivana, a Ivan je preko Petra primio garanciju da će njegova misija ostati trajna, neuništiva. Ivan XXIII je mrtav, ali i mrtav govori. I govorit će kroz vjekove. Vjernici će ga slušati, jer u svakom Kristovom Namjesniku gledaju Krista i ponavljaju mu: »Gospodine, komu ćemo otići? — Ti imaš riječi vječnoga života (Iv 6,68).

Uredništvo